citatis, et ex multis energumenorum testimoniis, qui adjurati idipsum confessi sunt. Inter alia nostri patres Hispani oculati testes hæc Romam percripserunt, quæ in Litteras annuas anni 1604 collegii Huetensis, provinciæ Toletanæ, relata sunt, scilicet dæmonem per energumenam, concionem sibi a Deo imperatam habuisse ad circumfusam multitudinem, qua ejus peccata coarguebat, ac inter alia dicebat : « Me ex cœli vertice ad barathrum dejecit peccatum, et vos ullum in terræ locum tutum existimabitis? Eundum igitur vobis erit, nisi caveatis, cum inferis Satanis ad sulphur, ad ignem, ad pontem, ad castellum, ad fluvium, ad rotundam domum, » quibus verbis utique varia tormentorum et loca et genera in gehenna significabat. Unde liquet corpora damnatorum non ita esse constipata, ut omnia in unum quasi fascem colligata sint, sed potius ita ut varios fasciculos efficiant, variis locis, catastis et equuleis dispositos, qui pro dæmonum libitu et Dei vindicta subinde solvantur, ut reprobi ab una catasta in aliam raptentur, iterum deinde colligantur, et in ollam vulcaniam mergantur. Est enim ibi pœnarum omnigenum maxima varietas et multitudo, et ab una in aliam damnati quasi in orbem ire coguntur, ut semper supplicia eis innovari, aliaque et nova instaurari videantur. Ut ergo seorsim disponi et torqueri possint eorum corpora, ingenti spatio est opus, uti fatetur P. Lessius, loco jam citato, ubi ad hoc requirit centum leucas et amplius.

Symbolice Petrus Bongus, lib. *De Num. mysteriis :* Numerus, inquit, 1600 a quadragenario tetragonus est. Nam quadragies quadraginta faciunt 1600. Hunc etiam componunt quatuor quadringenti. In sacra Scriptura totum insinuat mundum, cujus partes quatuor esse constat. *Apocal.* XIV scriptum est, quod manavit sanguis usque ad frenos equorum per stadia 1600, *q. d.* Per quatuor mundi partes, Ortum, Occasum, Septentrionem et Meridiem. Unde et *Threni* Jeremiæ quatuor sunt, et quadruplici alphabeto distincti ; quia in illis Jeremias non tantum Judæorum, sed etiam totius mundi scelera deplorat, et omnes ad deplorandum invitat. Ita Bongus.

Memento, quod jam sæpius monui, in his Joannis visionibus nonnulla esse hyperbata, ac saltus ab uno ad aliud et resultus, uti sunt in aliis Prophetis. Nam a signis judicio prævias, de quibus egit vers. 6 et seq., salit vers. 16 et sequent., ad præmia electorum et pœnas reproborum : inde rursum resilit ad signa judicio prævia. Nam cap. seq. XV et XVI, recenset septem plagas orbis novissimas ; inde cap. XVII et XVIII, describit Babylonis excidium : hæc enim omnia præibunt diem judicii.

Moraliter disce hic quam horrendus sit infernus, et in eo pœna reproborum. *Primo,* quia sunt botri iræ Dei, qui ab eo quasi furente calcantur in torculari gehennæ. *Secundo,* quia fumus tormentorum eorum ascendit in sæcula sæculorum, uti dixi vers. 11. *Tertio,* quia jactantur in lacu igneo quaquaversum per stadia 1600. Cogita fornacem igneam flammas conglobantem et ejaculantem quaquaversum (id est tam in longum, quam in latum et in profundum) per ducenta milliaria, et in eo corpora damnatorum volutari, nunc que ascendere, nunc que descendere, nunc gyrari in omnem partem, idque jugiter nocte et die per omnia sæcula, per omnem æternitatem. Ecce hoc est infernus.

« Anima, inquit S. Gregorius, lib. IV *Dial.*, XLV, illic (in inferno) posita bene esse perdit, et esse non perdit : qua ex re semper cogitur ut non mortem sine morte, et defectum sine defectu, et finem sine fine patiatur : quatenus ei, et mors immortalis sit, et defectus indeficiens, et finis infinitus. » Idem, lib. IX *Moral.*, XXXIX : « Horrendo modo erit tunc reprobis dolor cum formidine, flamma cum obscuritate. » Et mox : « Fit ergo miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu : quia et mors semper vivit, et finis semper incipit, et defectus deficere nescit. Mors perimit, et non extinguit ; dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat ; flamma comburit, sed nequaquam tenebras discutit. » Et inferius : « Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit. Tunc infinitum patens barathrum inferni devorat, quos inanis elatio nunc exaltat. » Idem in illud *Matth* : « Ejicientur in tenebras exteriores : In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio bonorum omnium. » Hugo, lib. IV *De Anima :* « Infernus, ait, locus est sine mensura, profundus sine fundo, plenus ardore incomparabili, plenus fœtore intolerabili, plenus dolore innumerabili : ibi tenebræ, ibi ordo nullus, ibi horror æternus, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali. » Hic dæmones horrendas induunt larvas, quibus percellunt damnatos, de quibus Virgilius, *Æneid.* VI :

> Centauri in foribus stabulant, Scyllæque biformes,
> Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ
> Horrendum stridens, flammisque armata Chimæra,
> Gorgones, Harpyæque et forma tricorporis umbræ.

Refert Climacus *gradu* 4, se in monasterio vidisse fratrem quemdam cocum, qui a Deo donum jugiter lacrymandi obtinuerat ; qui rogatus quomodo id obtinuisset, respondit : « Ex ignis culinæ, quem perpetuo cerno, aspectu, vasta ignis inferni incendia animo verso : quæ consideratio uberes ex oculis lacrymas elicit. » Exempla et visiones hac de re horrificas recenset S. Gregorius, lib. IV *Dialog.*, cap. XXX, ubi Theodorici regis jactum in ollam Vulcaniam recenset, et cap. XXXVI et XLIII, et Damasius, *Histor.* cap. XXX, ubi Josaphat regis visionem de inferno enarrat. Nota est Doctoris Parisiensis defuncti historia, qui in exequiis

surgens e feretro dixit : « Justo Dei judicio accusatus, judicatus et damnatus sum, » qua voce S. Bruno, aliique permoti Carthusiam instituerunt, uti narrat Franciscus Puteus in *Vita S. Brunonis,* et ex eo noster Petrus Thyræus, lib. *De Judicio particulari,* cap. VI. Nota etiam est Udonis Episcopi monitio cœlestis : « Udo, Udo, cessa a ludo, lusum satis Udo ; » cumque non cessaret, ejusdem judicium, decollatio et damnatio, quam enarrat Fulgosius, lib. IX, cap. XII ; Nauclerus, vol. II, gener. 37 ; S. Antoninus et alii. Refert Gregorius Turonensis, lib. VIII *Hist. Franc.*, cap. V. Chilpericum regem pessimum, Francorum tyrannum, post mortem Guntramno regi visum confractis membris projici in ollam æneam, statimque undarum vapores ita dissolvi ac liquefieri, ut nullum ex eo penitus vestigium remaneret. Plura hac de re dixi *Deuter.* XXXII, 22.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Dedit hic Propheta post aliqualem digressionem capitis XIV *de die judicii, deque damnatione impiorum, ad cap.* XIII, *scilicet ad tempora Antichristi : unde hic producere incipit septem angelos effundentes septem phialas iræ Dei. Primo ergo, vers.* 2, *videt Sanctos qui vicerunt bestiam, stantes super mare vitreum, citharizantes et cantantes canticum Mosis et Agni. Identidem enim Deus per Joannem proponit hic et inculcat gloriam Sanctorum, ut fideles animet ad certamen, præsertim contra Antichristum. Secundo, vers.* 5, *aperitur templum in cœlo, ex eoque prodeunt septem angeli vestiti lino mundo et zonis aureis, quibus singulis dantur singulæ phialæ iræ Dei, quæ continebant septem plagas orbis novissimas, quocirca templum impletum est fumo a Majestate Dei.*

1. Et vidi aliud signum in cœlo magnum et mirabile, angelos septem, habentes plagas septem novissimas, quoniam in illis consummata est ira Dei. 2. Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, et eos, qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei ; 3. et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes : Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens ; justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. 4. Quis non timebit te, Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es : quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo, quoniam judicia tua manifesta sunt. 5. Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo. 6. Et exierunt septem angeli habentes septem plagas, de templo, vestiti lino mundo et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. 7. Et unum de quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum. 8. Et impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute ejus : et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

1. Et vidi aliud signum in cœlo magnum et mirabile, angelos septem, habentes plagas septem novissimas, — scilicet, ultimas quas Deus infliget peccatoribus in hac vita (1). Unde subdit : « Quoniam in illis consummata est ira Dei. » Has plagas ordine recensebit capite sequenti. Est hysterologia : hic enim versus postponendus est versui secundo, tertio et quarto. Nam prius vidit Joannes Sanctos stantes super mare vitreum, et cantantes canticum Mosis : post hanc enim visionem conversiones et plagas transferret, quibus Christiani, novus Dei populus, e simili tyrannide eximerentur. Angeli ex aere imminentes conspecti, in mandatis habebant, plagas septem *ultimas* Romæ inferre ; devicta enim Roma (idolorum cultu oppresso), nullus amplius populi Dei adversarius subigendus erat. » Hæc apposite Rosenmullerus.

(1) « Hoc et sequenti cap. idem Romæ excidium sub novo signorum et figurarum apparatu oculis subjicitur. Imago desumpta ex historia Israelitarum, ante eorum exitum ex Ægypto. Angeli autem hic iterum sunt ministri providentiæ divinæ. *Plagas septem ultimas* habebant, symbola malorum quæ evenire debebant Romæ Christianis, novo populo Dei inimicæ. Ægyptus Judæis typus erat imperii insidias populo Dei struentis. Ab hoc typo eo deductus est vates, ut in alteram Ægyptum, Romam puta, similes, quas prior illa subierit, rerum

subdit, vers. 5 : « Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum, et exierunt septem angeli habentes septem plagas. » Præmittit tamen hasce plagas hic obiter et in genere, ut significet eo hæc omnia de mari vitreo et Sanctis super illud stantibus spectare, ut scilicet illi jam quasi victores et triumphantes, e cœlo quasi emittant et ejaculentur hasce plagas in impios, utpote hostes Dei, æque ac suos. Est ergo hic quasi propositio, vel summa eorum quæ his duobus capitibus dicenda sunt, quæque enarrari incipiunt vers. 2, et pertexuntur usque ad finem capitis sequentis. Porro hæ plagæ dicuntur novissimæ, non mathematice, sed moraliter, quia scilicet erunt sub finem mundi, eruntque inter ultimas. Nam alioqui præcise post has plagas sequetur plaga et excidium Babylonis, ac post illud plaga et excidium Antichristi, Gog et Magog, etc.

2. Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igne, et eos qui vicerunt bestiam et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei (1). — *Primo*, Alcazar : Mare, inquit, vitreum cap. IV, significavit mare æneum quod Salomon fecit in templo : hic vero significat ipsas maris Rubri undas coagulatas. Hic enim alluditur ad Hebræorum sicco pede transitum per mare Rubrum. Ergo maris vitrei figura hic similis est mari Rubro, ita tamen ut aquæ ardentes appareant, et in vitreum soliditatem coagulatæ. Vitreum enim mare hic idem est quod mare congelatum et solidum. Significatur itaque hic Apostolos et primos fideles, quasi novos Israelitas, mare gentilitatis ingressos, supra illud quasi super mari solido illæsos ambulasse, illudque igne et flammis Evangelii accendisse : cujus rei symbolo S. Petrus Christi gratia fultus super mare ambulavit et ad Christum perrexit, *Matth.* XIV, 28. Stantes ergo super mare vitreum sunt illa ipsa 144 millia signatorum, de quibus cap. VII et XIV. Veteres enim Israelitæ transierunt mare Rubrum, sed divisum, ideoque infra, puta in alveo, non supra : hi vero novi fideles calcantes mare, terram, ac terrena omnia, supra mare et terram stant et incedunt.

Secundo, Aureolus putat hic describi pietatem et zelum Caroli Magni. Itaque mare vitreum esse populum Gallicanum, qui transiens per aquas maris, id est baptismi, in Christi fidem, ita constanter ei adhæsit, ut Christianissimi cognomen acceperit. Mare hoc vitreum mixtum fuit igne, id est zelo et fervore fidei, qui bestiam, id est Saxones, Saracenos et Hunnos subegit, eosque vel Christi amore inflammavit, vel excussit et occidit. Cantant canticum Agni, quia Carolus Magnus instituit, ut omnes Ecclesiæ Gallicanæ sequerentur cantum et officium Ecclesiæ Romanæ. Est hæc elegans allusio et adaptatio.

Tertio, Primasius, Richardus, Ansbertus et alii per mare vitreum intelligunt Sacramentum baptismi ; hoc enim adumbratum est mari Rubro, ad quod hic alluditur, ut patet I *Corinth.* X, 1. Est vitreum, quia facit Christianos puros et sinceros instar vitri. Est mixtum igne, quia tribuit Spiritum Sanctum. Vel, ut Ansbertus : mare quod igne et calore in vitrum solidum convertitur, est fides charitate formata et solidata ; vel, ut alii, ignis hic est ardor persecutionum ; unde super hoc mare victores Antichristi, quasi triumphantes stant. Ita Viegas.

Quarto et genuine, Ribera per mare vitreum accipit sæculum hoc, sive terram, aerem et aquam, quæ instar vitri pellucent ; item homines hujus sæculi, qui mixti sunt igne conflagrationis mundi, quem Deus in pœnam peccatorum orbi immittet, de quo cap. XIV, vers. 18. Sæculum enim hoc periculosum et tempestuosum vocatur mare, uti dixi cap. XII, vers. ultimo. Dicitur vitreum, *primo*, quia sic a poetis cognominatur, eo quod sit pellucidum ; *secundo*, quia habet colorem vitri ; *tertio*, quia fragile est instar vitri. Itaque aliter hic accipitur mare vitreum, quam cap. IV, vers. 6 : ibi enim mare vitreum significat cœlum crystallinum, vel potius empyreum, angelosque qui in eo sunt in circuitu throni Dei. Hic vero mare vitreum dicitur igne mixtum, et Sancti dicuntur supra illud stare, quia scilicet sæculum hoc sancte, prudenter et feliciter transierunt et superarunt, jamque quasi victores stant in littore quod mari imminet, estque supra mare, quia jam appulerunt ad portum salutis, et in cœlo beati consistunt. Alludit enim ad mare Rubrum, quod duce Mose Hebræi sicco pede transierunt, cum persequeretur eos Pharao, *Exodi* XIV. Pari enim modo sæculum hoc transeunt Sancti, ita ut maneant illæsi a Pharaone, id est a diabolo et Antichristo : unde et cantant canticum Mosis. Simili schemate ait Poeta :

Ludunt in vitreo monstra marina salo.

Sicut ergo *Gen.* I, 1, dicuntur duplices esse מים *maim*, id est *aquæ*, et consequenter duplices esse שמים *seamaim*, id est *cœli*, scilicet alii supra firmamentum, alii sub firmamento : ita et duplex est mare hoc vitreum, scilicet unum sublunare et terrestre, aliud cœleste, et ex illo in hoc transeunt et ascendunt Sancti : de sublunari agitur hic, de cœlesti cap. IV, vers. 6. Si quis tamen contendat eodem modo hic accipiendum esse mare vitreum, quo cap. IV, hic dicat Sanctos stare supra, id est, juxta mare vitreum, vel in ipso mari vitreo, id est in cœlo, quin et proprie dici possunt Sancti stare supra cœlum, id est, supra cœli partem concavam, esto non stent supra convexam : concava enim inferior est, imo ima ; convexa autem superior, imo summa cœli pars est et superficies. Hoc cœlum mixtum est igne, id est, fervore charitatis angelorum.

(1) Hoc strato sive pavimento circa thronum Dei, alluditur ad solum templi Salomonei auro obductum, *I Reg.* VI, 30. Comparatur vero *mari*, quod interdum ex Hebraismo *quamcumque planitiem magnam* denotat. Erat mare mixtum igne, fulguribus quasi micantibus in planitie ista splendida, qua thronus Dei circumdabatur. Confessores repræsentantur, et fideles Christiani, qui neque blanditiis, neque minis, adduci poterant, ut aut Deos Romanos invocarent, aut coram imaginibus se flecterent, aut signum saltem aliquod idololatriæ susciperent. *Stant* sancti circa thronum Dei, quippe qui vicerunt, nec quid illis a maiis metuendum est. Levitæ olim usi citharis. *Citharæ Dei* vero sunt eximiæ, ut arbores Dei, cedri Dei, etc.

Moraliter, disce hic omnem hujus sæculi pompam, opes, gaudia et gloriam esse fragilem instar vitri ; unde Arabicus pro *mare vitreum*, vertit *mare vitri*, quasi totum factum sit ex vitro, sitque vitreum. Recte dixit tragœdus : « Fortuna vitrea est, dum splendet frangitur. » Rursum : « Si tanti vitrum, quanti margaritum ? » si tam speciosa est terra, quam speciosum erit cœlum ? si tam gloriosus fuit impius Nero, Decius, Diocletianus, quam gloriosi sunt S. Petrus, Paulus, Joannes ? Præclare Horatius, lib. II *Serm.*, satyr. 3.

Et furiosus erit quem cepit vitrea fama :

« Vitrea, » id est *fragilis*, *q. d.* Insanit qui famam, rem adeo fragilem instar vitri aucupatur. Egregie Boetius, *Metro* 3, lib. II :

Rara si constat sua forma mundo,
Si tantas variat vices,
Crede fortunis hominum caducis,
Bonis crede fugacibus.
Constat, æterna positumque lege est,
Ut constet genitum nihil.

Nam, ut ait Aristoteles, lib. I *De Cœlo* : « Genitum et corruptibile sese mutuo consequuntur. » Et Seneca, *epist.* 88 : « Cui nasci contigit, mori restat. » Et Maximianus :

Cuncta suos repetunt ortus, matremque requirunt.

Vetus est illud Varronis Adagium : « Homo bulla, » de quo Faustus :

Subdita sunt certo mortalia corpora fato,
Cunctaque præcipiti tempore fluxa ruunt.
Tam nimis humanum celeri genus interit hora,
Turgida quam pluviæ bulla liquescit aquæ.

« Quid est homo, inquit Seneca ? quodlibet quassum vas, et quodlibet fragile jactatu. Quid est homo ? imbecillissimum corpus et fragile, nudum suapte natura, inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum, frigoris et laboris impatiens, ex infirmis fluidisque contextum. Odor illi saporque, et lassitudo, et vigilia, humor et cibus, sine quibus vivere non potest, mortifera sunt. » Valerius Maximus, lib. VI : « Caduca, ait, nimium, et fragilia, puerilibusque consentanea crepundiis sunt ista, quæ vires atque opes humanæ vocantur. Affluunt subito, repente dilabuntur ; nullo in loco, nulla in persona stabilibus nixa radicibus consistunt ; sed incertissimo flatu fortunæ huc atque illuc acta, quos sublime extulerunt, improviso recursu desitutos in profundo cladium miserabiliter immergunt. » Adde his istud Senecæ : « Punctum est, et adhuc puncto minus, quod incolimus. » Porro, sicut læta et prospera, ita quoque tristia et adversa quælibet hujus mundi vitrea sunt : hostes et persecutores (quales in fine mundi erit Antichristus, de quo hic agitur) vitrei sunt, ac similes fictis et vitreis militibus, quos in latrunculorum sive schaccorum lusu ita depingit Ovidius *ad Pisonem* :

Callidiore modo tabula variatur aperta
Calculus, et vitreo peraguntur milite bella.

Omnes ergo inimici sunt vitrei, omnes morbi vitrei : paupertas vitrea, infamia vitrea, labores vitrei.

Quocirca viri sancti et sapientes hosce vitreos hostes non timent, sed stant super hoc mare vitreum, animumque in cœlum attollentes dicunt cum S. Hieronymo illud Socraticum : « Ætherea conscendo, et solem solumque despicio. » Sentiunt enim, et a Deo nanciscuntur illud ab Isaia dictum, ipsisque promissum, cap. LVIII, 14 : « Tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hæreditate Jacob patris tui. » Vide ibi dicta. Hi ergo sunt Anicii, id est, invicti ; et Nicetæ, id est, victores et triumphatores. Scribit ex S. Gaudentio, S. Thoma, Giselberto et aliis Franciscus Zazzera, tract. *De Familia Anicia*, eam ortum ducere a legione Græcorum militum, quæ dicta est Anicia, id est invicta : ex eaque fuisse S. Georgium militem et martyrem. Rursum, ex ea natos invictos pugiles, Virgines, Martyres, Doctores, Pontifices, ut S. Paulinum Nolanum Episcopum, S. Benedictum Ordinis fundatorem, S. Scholasticam, S. Gregorium, S. Thomam, Severinum Boetium, de quo proinde vere ait Giselbertus : « Digne vocatus est Anicius fortitudine, Severinus gravitate, opitulatione Boetius, meritis Manlius. » Tales pariter sunt hi Anicii S. Joannis, qui proinde quasi victores stant supra mare vitreum. Anthracites lapis ignitus et carbo, jactatus in ignem velut inter mortuos extinguitur ; at contra aquis perfusus exardescit, inquit Isidorus, lib. XVI, *Origin.*, cap. XIII. Talis est virtus constantiæ cœlestis, quæ adversis exercita magis splendescit. « Contraria semper virtut fecere viam. » Eduardus II, Angliæ rex, in symbolo pingebat araneam telam suam elaborantem, quam vehemens ventus perflat, cum hoc lemmate : « Ardentior ibo. » Idem fuit sensus Alexandri Magni, ut patet ex Plutarcho, *De Fortuna Alexandri*. Quid jam sentiat, quid faciat Alexander Christianus ?

Citharas Dei. — De hisce citharis exultationis et jubilationis dixi cap. XIV, vers. 2, et cap. V, vers. 8.

3. Et cantantes canticum Moysi. — Non illud *Deuter.* XXXII : « Audite, cœli, » sed illud quod

habetur *Exodi* XV : « Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, » quo Moses et Hebræi post transitum maris Rubri gratias agunt Deo, pro eum miraculoso maris transitu et liberatione a Pharaone. Sicut ergo Moses et Hebræi tunc alacres et grati Deo cecinerunt carmen hoc eucharisticum et quasi epinicion : « Cantemus Domino, » etc.; ita Christus, qui est Moses Christianus, ejusque fideles et Sancti, qui sunt veri Israelitæ, postquam feliciter transierunt mare hujus sæculi, merso in eo Pharaone, id est, diabolo et Antichristo, quasi victores super illud stantes canent dicentque : « Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est : equum et ascensorem projecit in mare; » quia scilicet jamjam ad nostras preces et merita, Antichristum cum suis asseclis puniet septem phialis iræ suæ in hac vita, ac mox igne gehennæ in futura.

Et canticum Agni. — Idem est canticum Agni et Mosis, sed dicitur Mosis, tanquam figuræ et typi; Agni vero, tanquam exemplaris et antitypi, et quia hoc cantico Beati Agnum laudant. Addit Alcazar canticum hoc in sensu litterali significare utrumque, scilicet tam transitum fidelium per mare gentilitatis ad fidem et salutem, quam transitum Hebræorum per mare Rubrum. Cum enim hoc illis fuerit typus, Moses utrumque, scilicet tam typum quam antitypum, eodem sensu litterali complexus videtur : ita enim de antitypo hic innuere et explicare videtur S. Joannes. Verum clarum est litteralem sensum illius cantici Mosis esse de solo transitu Hebræorum per mare Rubrum in Chanaan; allegoricum vero esse de transitu Gentium per fidem et baptismum in Ecclesiam, ut patet I *Corinth.* cap. X, vers. 1; anagogicum denique esse de transitu fidelium per mortem vel martyrium in cœlum, quem unum hic ad litteram amplectitur Joannes. Ad litteram enim loquitur de triumpho, gaudio et gloria Beatorum, quem anagogice significavit et repræsentavit Moses in transitu maris Rubri, atque in hoc suo cantico *Exodi* XV descripsit. Vide ibi dicta. Dicant ergo qui mare hujus vitæ prudenter et feliciter transierunt, jamque ex altis æternitatis montibus illud despectant, ac jubilant : « Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. »

Justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. — « Viæ, » id est, opera et judicia tua sunt justa, quia justam de impiis et persecutoribus nostris jam sumis vindictam. Eadem sunt « vera, » id est fidelia, quia fideliter eripis Sanctos hic afflictos e periculis, eosque præmias et coronas, uti promisisti : sicut olim Hebræos transeuntes mare Rubrum eripuisti a Pharaone et Ægyptiis eos insequentibus, dum ipsos in mari mersisti.

Rex sæculorum — Legit Interpretes αἰώνων, id est sæculorum : jam legunt ἁγίων, id est *Sanctorum* · Andreas vero et Aretas legunt ἐθνῶν, id est *Gentium*. Alludit ad Danielem, cap. IV, vers. 31, ubi Deus vocatur « vivens in sempiternum; » Chaldaice, *vivens sæculorum*; Syriace, *gigas sæculorum*. Vide ibi dicta.

4. Quia solus pius es. — Pro *pius* græce est ὅσιος, id est sanctus, justus, purus, innocens; hoc ergo est pius : a quo dicitur piare et expiare pro expurgare et depurare. Ita Ribera. Verum simplicius æque ac pientius ὅσιος accipias pro sancto et pio, id est misericorde, qui viscera pietatis exerit et ostendit, *q. d.* Tu, Domine, olim quasi pater et mater ostendisti Mosi et Hebræis viscera misericordiæ et pietatis, dum eos a Pharaone liberasti, et salvos per mare Rubrum deduxisti in Chanaan, sed eadem jam multo magis ostendisti Christo et Christianis Sanctis et electis tuis, dum eos per mare hujus sæculi turbidum et tempestuosum, in quo tot animæ pereunt, salvos et incolumes deduxisti ad portum salutis.

Quoniam omnes gentes venient. — Τὸ *quoniam* hic non est causale, sed διηγητικόν, sive explicativum et denotativum, poniturque pro *quod*, *q. d.* Quis non magnificabit te, Domine, dicens, quod solus justus et pius sis, uti in nostra protectione et salvatione ostendisti, quodque omnes gentes merito venient ad adorandum te, et quod judicia tua tam in pios quam in impios, clara et manifesta sint? Sive brevius et clarius, *q. d.* Quis non magnificabit te, Domine, dicens te solum esse pium et omnes gentes ad te adorandum venturas, et manifesta esse judicia tua? Sic *Isaiæ* cap. III, vers. 10, dicitur : « Dicite justo, quoniam bene, » id est, quod bene erit ei. Aliter Alcazar. Nam τὸ *quoniam* accipit proprie et causaliter, hoc sensu : « Quis non magnificabit te, Domine? » *q. d.* Omnino omnes magnificabunt te, quoniam Gentes omnes per tuum Christum et Apostolos ad te tuique cultum convertisti. Alcazar enim hæc omnia accipit de prima Gentium ad Deum et Christum per Apostolos conversione, uti jam sæpius dixi.

5. Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii, — id est, templum quod est tabernaculum testimonii, seu in quo servabatur testimonium, id est lex, et tabulæ legis sive Decalogi (1). Templum hoc, et maxime sacratior ejus pars, scilicet Sancta Sanctorum, significat locum Beatorum. Nam in Sancto sanctorum, erat arca cum tabulis legis, ut significaretur in custodia legis quasi in radice et causa virtualiter contineri beatitudinem : quocirca septem hi angeli inde Joanni hic exire videntur, utpote ultores futuri violatæ legis Dei. Vidit ergo Joannes templum hoc in cœlo simile tabernaculo Mosis, atque ex ejus Sancto sanctorum prodire hos angelos Dei vindices et plagarum auctores. Imo Alcazar per templum tabernaculi præcise accipit Sanctum sanctorum tabernaculi; hoc enim erat quasi templum, id est, chorus tabernaculi. Unde,

(1) Vel, *in quo* Deus præsentem se exhibebat, *testimoniumque* præsentiæ suæ præbebat.

Psalm. XXVII, vers. 2, Aquila et Symmachus pro *templum*, vertunt *oraculum*, quod erat in Sancto sanctorum.

6. Et exierunt septem angeli. — *Primo*, Alcazar hosce angelos et plagas mystice exponit, scilicet ut in speciem sint plagæ, sed reipsa sunt maxima beneficia, quibus Deus contra gentilitatem dimicavit, eamque fidei et Christo subegit. Ratio ejus est : nam harum plagarum ultima est Babylonis divisio, quæ ipsius excidium antecedit. Babylonis autem excidium significat conversionem Romæ ad Christum. Nam ipsam Babylonis eversionem subsequuntur mille pacis anni, cap. XX. Quare pro certo habendum, inquit, has plagas ante mille annorum initium eventuras; significant ergo illæ mystice *am* prædicationis Evangelicæ bellum, quo Deus pro Ecclesia contra gentilismum depugnavit. Sicut enim septem tubarum plagæ cap. VIII, immissæ sunt in Judæos : ita hic septem plagæ immittuntur in Gentes ad earum conversionem. Porro septem hæ plagæ sunt, *prima*, pudor Gentilium, dum de peccatis arguuntur; *secunda*, persecutionis crudelitas in Evangelii prædicatores; *tertia*, in Gentiles etiam ad fidem conversos mira sævitia; *quarta*, ex Christianorum sapientia gravissima offensio; *quinta*, summa in ipsa persecutione excæcatio; *sexta*, post invasionem Romæ mira persecutio; *septima*, manifesta urbis Romæ divisio. Tempore enim Constantini imperatoris et S. Sylvestri Pontificis, ita excrevit Christianorum numerus Romæ, ut Gentilibus æquari posset, tumque Roma quasi divisa fuit in Christianos, Gentiles et neutrales. *Primus* ergo angelus, ait ipse, est S. Paulus, qui præcipuus est in cunctis hominibus de peccat arguendis, ut sic ostendat omnes Dei gratia indigere : « Omnes enim, inquit ipse, peccaverunt, et egent gloria (id est, gratia gloriosa) Dei. » *Secundus* angelus est S. Petrus; ipse enim Neronem sua prædicatione irritavit. *Tertius* est S. Clemens Papa, qui egregius fuisse dicitur in Gentilium plurimis ad fidem adducendis, et ad martyrium animandis. *Quartus* est alius Pontifex, cujus ope valde Christianorum sapientia effulsit, v. g. Alexander primus, qui fuit sextus a S. Petro, suaque sapientia et sanctitate multos nobiles Romanos convertit. *Quintus* erit ille, qui sua prædicatione excitavit rabidam persecutionem postea subsecutam, in qua eminebant in primis hinc Gentilium excæcatio, inde constantissima Dei et Christianorum patientia. *Sextus* ille erit, qui in multorum Senatorum conversione magis claruit. Vide an sit S. Fabianus. *Septimus* videtur fuisse S. Sylvester. Nam sub eo, et per eum accidit magna illa Romæ inter Christianos et Paganos divisio. Porro hæ plagæ dicuntur novissimæ, non quia ultimæ, sed quia novum sunt et admirabile, ac inauditum Dei vindictæ genus, quo ex hostibus fecit amicos; et quia per eas Deus finem imposuit peccato et gentilismo, æque ac iræ et offensæ suæ; hoc est enim quod ait : « Quoniam in illis consummata est, » græce ἐτελέσθη, id est *expleta est*, « ira Dei. » Ita ipse more suo ex sua acoluthia ingeniose et apposite sed mystice et allegorice, non litteraliter, non genuine.

Secundo, alii hæc accommodant ad plagas quas Deus immittit peccatoribus ob septem peccata capitalia.

Tertio, noster Viegas censet hic numerum certum et definitum poni pro incerto et indefinito, scilicet septem phialas et plagas significare multas.

Quarto, Rupertus, Beda, Haymo, Richardus, Ansbertus et alii, per hos septem angelos accipiunt universos (septenarius enim symbolum est universitatis) prædicatores, qui tum initio mundi et deinceps fuerunt, tum maxime erunt in ejus fine. Hi phialas iræ Dei in terram fundent, id est terribilia peccatoribus a Deo decreta supplicia denuntiabunt, idque ex phialis aureis, id est, ex charitate : plagæ ergo eorum sunt minæ plagarum. Exeunt de templo, quia contemplationi et orationi erunt addicti. Sic Christus nocte pernoctans in oratione Dei, per diem concionabatur, ait S. Gregorius, lib. VI *Moral.*, XXVI. *Tertio*, vestiuntur « lino mundo, » id est vitæ puritate et mortificatione. Linum enim, quia varie et diu maceratur et carminatur, symbolum est mortificationis, ut docui *Jeremiæ* XIII, 1. *Quarto*, habent zonas, id est continentiam, easque aureas, ob charitatem; vel, ut Primasius, ob sapientiam qua pollent. Alii pro *lino* legunt *lapide*, quia concionator debet esse adamas per patientiam, sed magnes per mansuetudinem. Unde de S. Athanasio ait Nazianzenus in oratione de ejus laudibus : « Athanasius factus est percutientibus adamas, diffidentibus magnes. »

Verum hæc tropologica sunt. Ad litteram enim veri hic intelligendi sunt angeli, qui judicia et supplicia Dei, quæ symbolice per phialas significantur, in homines effundent in fine mundi; hi enim sunt administri et executores divinæ providentiæ et vindictæ. Quocirca probabiliter Ribera censet hos septem phialarum angelos esse eosdem qui, cap. I, vers. 4, vocantur « septem Spiritus qui in conspectu throni sunt. » Et cap. VIII, vers. 2, vocantur angeli septem « stantes in conspectu Dei, et datæ sunt illi septem tubæ. »

Vestiti lino mundo. — Ita legendum cum Romanis et Complutens., scilicet λίνῳ, id est *lino*, non λίθῳ, id est *lapide*, ut legunt aliqui. Vestitus hic significat angelorum candorem et puritatem : « zonæ » castitatem, « aureæ » charitatem eorum repræsentant. *Secundo*, linum mundum et candidum significat divinorum judiciorum, quæ angeli in effundendis phialis exercent et exequuntur, puritatem, candidamque et mundam ab omni sive passione favoris vel odii, sive crimine, divinæ justitiæ æquitatem. *Tertio*, candida vestis est symbolum lætitiæ. Gaudent enim an-

geli, dum puniuntur impii, utpote rei læsæ divinæ majestatis : quia vident in eis impleri divinum consilium, Dominique sui et Dei honorem ab eis læsum vindicari. Alii qui legunt, « vestiti lapide mundo, » sic exponunt, *q. d.* Angeli hoc suo vestitu, puta lapide mundo, id est, gemmis limpidis et lucentibus, repræsentant, quod Deus pulcherrimos pretiosissimosque lapillos et gemmas, æque ac zonas aureas, id est, ornatum virtutum omnisque gratiæ et gloriæ, ditissimum et pulcherrimum promiserit et præparaverit iis, qui suppliciis ab ipso inflictis contriti, vitam corrigunt et emendant.

7. Et unum de quatuor animalibus dedit septem angelis septem phialas. — Nota : « Dedit » hasce phialas angelis in templo ante egressum; nam clare id dicitur versu præcedenti, cum ait : « Et exierunt septem angeli habentes septem plagas de templo. « Dedit » ergo, id est *dederat*.

Jam « unum, » id est, primum animal, puta leo, ut patet cap. IV, vers. 7. Leo enim fortitudinis, iræ et vindictæ est symbolum. Significatur ergo Deum et angelos in effundendis hisce plagis et phialis quasi leones rugituros et sævituros in impios. Jam qui per quatuor animalia, capite IV, accipiunt quatuor Evangelistas, sic explicant, *q. d.* Unus ex Evangelistis qui Evangelicam legem scripserunt, per quam judicabuntur et damnabuntur impii rebelles Deo, symbolice hic mihi Joanni visus est dare septem angelis septem phialas iræ Dei; quia ob Evangelii legem ab eo editam, ab impiis neglectam, hæ plagæ dabuntur angelis, ut illis impios Evangelicæ legis violatores puniant. ita Ribera et Viegas. Porro hic unus Evangelista est S. Lucas, ait Aureolus. Hic enim tristissima Hierosolymitis et Antichristianis in fine mundi supplicia prænuntiat, cap. XXI et alibi. Alii tamen accipiunt S. Marcum : hic enim inter quatuor animalia, quatuor Evangelistarum symbola, significatur per leonem.

Verum, quia hæc quatuor animalia Ezechielis et Joannis non sunt homines, nec Evangelistæ ad litteram, sed primarii angeli, puta Cherubini stipatores Dei, uti ostendi cap. IV, hinc dicendum est hoc unum animal dusse primum e quatuor hisce Cherubinis, qui quasi summus justitiæ divinæ præses, septem angelis inferioribus has suppliciorum plagas, id est, potestatem plagas hasce impiis inferendi, dedit, easque iis inferri jussit et mandavit.

Septem phialas. — Isidorus, lib. XX, cap. XX, phialas putat dici ab ὕαλος, id est vitrum, quod vitreæ essent. Verum obstat orthographia; nam phiala per *i*, ὕαλος per *y* scribitur; deinde in phiala accedit littera *ph* : licet enim spiritus asper sive aspiratio, quæ est in ὕαλος, sæpe apud Latinos vertatur in litteram *s*, ut ex ὑ; fit *sus*, ex ὕλη *sylva*, ex ὑπὲρ *super*, tamen nunquam vertitur in *ph*. Adde phialas sæpe ex auro, non ex vitro, conflari solitas : unde et Juvenalis, *Satyr.* 5, aureas vocat phialas. Exstat et apud Martialem, lib. XIV, epigramma de phiala aurea. Ex phialis enim bibebant reges et principes. Unde de Jahel quæ dedit lac Sisaræ principi, itaque eum soporavit et occidit, dicitur *Judic.* V, 25 : « Aquam petenti lac dedit, et in phiala principum obtulit butyrum. » Melius ergo Græci phialam quasi πώλιον dictam putant, ἀπὸ τοῦ πίνειν (π in φ commutata), id est a bibendo; inde enim dicitur πώλιος, id est humidus, potabilis.

Jam quoad sensum, censet Alcazar has phialas fuisse sacrificii; in sacrificio enim ex phialis libabatur, id est infundebatur Deo vinum, ut patet *Exodi* cap. XXXVII, 16, et cap. XXV, vers. 29. Liquor in hac phiala Deo libandus est ira Dei, id est sanguis Christi, ejusque virtus efficacissima. Christus enim in suis plagis et sanguine excepit et exhausit omnem Dei contra homines indignationem et iram. Angeli ergo, id est Apostoli, effunderunt Gentibus in suo mystico sacrificio, id est in prædicatione Evangelii, hoc sanguinis Christi libamen, cum ejus virtute illos converterunt, abluerunt, Deoque reconciliarunt. Rursum, in phialis fit allusio ad sacrificium Eucharistiæ, quod fit in phialis, id est calicibus : illius enim virtute factum est ut Apostoli eorumque prædicatio tantæ essent efficaciæ, ut tot hominum millia, imo omnes gentes ad Christum converterent.

Verum hæc non tantum mystica, sed et ἀντίτυπα sunt. Iram enim in amorem et in sanguinem Christi transformant, cum manifeste hic agatur de ira proprie dicta, deque vindicta septuplici quam Deus per angelos septem contra impios in fine mundi effundet.

Quare potius dicas has phialas esse sacrificii, quod immolabitur divinæ justitiæ et vindictæ, per impiorum mactationem et stragem; hæc enim est victima honorifica, æque ac grata Deo, de qua dicitur *Isaiæ* XXXIV, 6 : « Victima Domini in Bosra, et interfectio magna in terra Edom. » Et *Ezech.* XXXIX, 17 : « Concurrite undique ad victimam meam quam ego immolo vobis. »

Itaque ad litteram phialæ, inquit Pannonius, sunt decreta, sententiæ et judicia Dei, in quibus ira, id est, ultio et supplicia Dei impiis inferenda, quasi thesauri justitiæ divinæ reservantur, sicut acetum, balsamum, aliaque distillata; aut potius sicut thus, aromata et thymiamata servantur et proponuntur in phialis. Sic enim sæpe Scriptura dicit Deum impiis parare et propinare calicem sive phialam iræ suæ. Alludit enim ad præfectum convivii, sive symposiarcham, qui in mensa cuique convivæ suum olim temperabat et propinabat calicem : sic enim et Deus quasi symposiarcha et modimperator, cuique homini suam dat sortem quasi calicem, et cuique peccatori suum, quod meretur, supplicium decernit et distribuit.

Nota *primo* : Ira et ultio Dei est res pretiosa; hinc servatur in phialis aureis instar thymiamatis. Est enim ipsa actus summæ justitiæ, qua puniuntur nocentes, et innocentes deterrentur a peccato et noxa.

Secundo, hæc ira non est in patera lata, sed in phiala, quæ habet os arctum et angustum, inquit Viegas; quia hæc judicia et decreta vindictæ Dei comprimit ejusdem Dei misericordia, ne profundant, sed tantum stillent iram. Hinc *Ezech.* XX, 46, dicitur : « Stilla ad Africum, » « ut non tota, ait ibidem S. Hieronymus, ira Dei videatur effusa, sed stilla quædam et pars. Si autem stilla tantæ sævitiæ est, quid in totis imbribus æstimandum erit? »

Verum licet phialæ subinde significent vasa oris angusti, ut cum lagenas vitreas in quibus servatur aqua rosacea, aqua vitæ, aqua fortis, etc., vocamus phialas, tamen hoc loco phialæ accipiendæ sunt patulæ et latæ, quales sunt pateræ, inquit Alcazar. Ita patet *primo*, quia tales pateræ sunt phialæ ex quibus bibitur, de quibus dicitur *Amos* VI, 6 : « Bibentes vinum in phialis. » Et *Zach.* IX, 15 : « Bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut phialæ. » Multo magis tales sunt phialæ ex quibus libatur et sacrificatur, quales hæ sunt : unde et in iis ponebatur et adolebatur thus et thymiama, ut patet tum ex *Exodi* XXV, 29, tum ex dictis hic, cap. V, vers. 8, ubi 24 seniores dicuntur habere phialas plenas odoramentorum. *Secundo*, quia hæ phialæ sunt iræ Dei extremæ et summæ : unde eam non stillabunt, sed instar pateræ totam simul effundent in impios in fine mundi. *Tertio*, hæ phialæ sunt aureæ, quia ultio Dei in hac vita procedit ex amore, non ex odio. Vult enim per illam hominis mentem perversam corrigere et sanare; secus est in altera vita et gehenna. Cum ergo hic castigaris a Deo, cogita Deum te amare; cum vero tua peccata impunita relinquit, cogita eum tibi irasci, et parare tibi gehennam; ideoque dare tibi hic paradisum, ut modica bona quæ fecisti, præsenti et modica voluptate remuneretur. Vide II *Machab.* VI, 12.

Pari modo angeli ad puniendum ex charitate procedunt, ut hisce pœnis inducant peccatores ad vitæ emendationem. In hoc ergo Deum et angelos imitentur judices et Prælati, ut supplicia, non ex ira vel odio, sed ex amore reis irrogent : ex amore, inquam, tum reorum, tum reipublicæ et boni communis, ut hoc ab improborum violentia et sceleribus terrore suppliciorum immune et indemne servent.

8. Et impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute (id est potentia, græce enim est δύναμις) ejus. — Alludit ad dedicationem tam templi, quam tabernaculi; tunc enim utrumque nebula et nube obtexit Deus, ut patet *Exodi* XL, 32, et III *Reg.* VIII, 10. Sic enim Moses et Aaron ob populi tumultum fugerunt ad tabernaculum, *Num.* XVI, 34, ubi dicitur : « Operuit illud nubes, et apparuit gloria Domini. » Sic et *Ezech.* X, 3 : « Nubes, ait, replebit atrium, et repleta est domus nube. » Idem accidit *Isaiæ* cap. VI, vers. 4 : « Et domus repleta est fumo. »

Pro *majestate* græce est δόξα, id est *gloria*, *claritas*. Alcazar exponit, *q. d.* Ex claritate prædicationis Evangelii in primitiva Ecclesia processit « fumus, » id est, summum Ecclesiæ periculum, ut videretur a Gentibus comburenda et incineranda; sed Deus hoc periculum vertit in præsidium. Nam virtus, id est fortitudo, gloria et claritas Dei hominum infirmitate, ignobilitate et abjectione perficitur, dum tam infirmos, rudes et ignobiles apostolos, totque periculis expositos ita tutatur, provehit et extollit, ut totum orbem sibi et Christo subigant. Unde subdit : « Et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ; » non quod nemo in Ecclesiam Christi ingrederetur, sed quod Ecclesiæ fulgor et splendor non appareret, ac proinde qui in eam ingrediebantur, videbantur sese in fumum, in laborem, in periculum conjicere; sed in septimæ plagæ effusione mox hic fumus in claritatem, deformitas in pulchritudinem, periculum en lacrymæ in solatium et securitatem conversa sunt.

Verum dico : Fumus hic symbolice significat *primo*, obscuritatem et incomprehensibilitatem judiciorum et suppliciorum, quæ divina majestas et potentia in fine mundi exercebit in impios, ita scilicet, ut homines tunc in terra viventes, videntesque tot tantasque plagas, ac tantam Dei potentiam et vindictam, quasi in tenebris sint versaturi, stupentes et nescientes quorsum illa tendant, et quid sibi velit Deus tali ostensione majestatis et fortitudinis suæ. Ita Primasius, Ansbertus, Ambrosius et Ribera. Unde sequitur : « Et nemo poterat introire, » etc.

Hinc consequenter fumus hic est symbolum et prognosticon maximæ vastationis in hac vita, ac incendii infernalis in gehenna, ubi fumus tormentorum ascendit in sæcula sæculorum.

Et nemo poterat introire in templum (ad contemplanda hæc profunda judiciorum Dei, eorumque causas, modos et rationes) (1), donec consummarentur septem plagæ, — id est, donec consummatis septem plagis sequeretur universale judicium, in quo Deus omnia toti orbi manifestabit. Alludit ad *Psal.* LXXII, 16 : « Existimabam ut cognoscerem hoc : labor est ante me; donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum, » id est, donec ingrediar in secretarium judiciorum Dei; quod fiet, cum finem et exitum impiorum videbo. Ita Primasius, Richardus et Ansbertus.

(1) « Et nemo poterat, » etc. id est, juxta quosdam, noluit Deus alia præter ista edere oracula, donec consummarentur septem plagæ exsequendæ per septem angelos. Unde intelligere licebat, gravissimas fore pœnas, quas daturæ essent Gentiles.

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Septem Angeli septem phialas et plagas novissimas in orbem effundunt, scilicet primus, vers. 2, producit vulnera sæva et pessima; secundus, vers. 3, mare; tertius, vers. 4, flumina et fontes vertit in sanguinem; quartus, vers. 8, facit ut sol adurat homines et terram; quintus, vers. 10, facit regnum Antichristi tenebrosum et dolorosum, ut homines linguas suas manducent; sextus, vers. 12, siccat Euphratem, ut congregentur reges, et cædantur a Deo in Armagedon; septimus, vers. 17, inducit fulgura, tonitrua, terræ motus et grandinem talentarem.

1. Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem angelis : Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. 2. Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram : et factum est vulnus sævum et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ, et in eos, qui adoraverunt imaginem ejus. 3. Et secundus angelus effudit phialam suam in mare : et factus est sanguis tanquam mortui, et omnis anima vivens mortua est in mari. 4. Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum : et factus est sanguis. 5. Et audivi angelum aquarum dicentem : Justus es, Domine, qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti ; 6. quia sanguinem Sanctorum et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere : digni enim sunt. 7. Et audivi alterum ab altari dicentem : Etiam, Domine Deus omnipotens, vera et justa justitia tua. 8. Et quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi æstu affligere homines, et igni. 9. Et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam. 10. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ : et factum est regnum ejus tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas præ dolore. 11. Et blasphemaverunt Deum cœli, præ doloribus et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. 12. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten : et siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis ; 13. et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum. 14. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei. 15. Ecce venio sicut fur. Beatus qui vigilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. 16. Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon. 17. Et septimus angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno, dicens : Factum est. 18. Et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terræ motus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram : talis terræ motus, sic magnus. 19. Et facta est civitas magna in tres partes, et civitates Gentium ceciderunt ; et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus. 20. Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. 21. Et grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines : et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer.

1. Et audivi vocem magnam de templo, — Dei scilicet, qui hic jubet septem angelis inferre septem plagas impiis Antichristianis. Nota : Hæ plagæ similes sunt et adumbratæ in plagis Ægypti, *Exod.* VII et seq. Nam, ut superius dixi, et hic repetendum est, *prima* plaga Ægypti fuit conversio Nili et aquarum in sanguinem; *secunda*, ranarum; *tertia*, ciniphum; *quarta*, cœnomyiæ omnis generis muscarum; *quinta*, pestis; *sexta*, ulcerum; *septima*, grandinis; *octava*, locustarum; *nona*, tenebrarum; *decima*, cædis primogenitorum; *undecima*, siccatio maris Rubri, et demersio Pharaonis cum suis asseclis. Hæ ergo plagæ Ægyptiæ indices erant et exempla vindictæ Dei in peccatores, maxime in Deum contumaces et rebelles, qualis erat Pharao cum suis : atque allegorice significabant plagas in fine mundi impiis et Antichristianis infligendas, imo hæ eædem sunt cum illis. Nam plaga *primi* angeli hic eadem est cum sexta Ægyptiaca; plaga *secundi* angeli et *tertii* eadem est cum prima Ægyptiaca ; plaga *quarti* angeli eadem est cum quinta; plaga *quinti* eadem est cum nona; plaga *sexti* eadem est cum undecima et secunda; plaga *septimi*, eadem est cum septima Ægyptiaca.

Nota : Hi septem angeli, phialæ et plagæ, diversi sunt a septem angelis, tubis et plagis, de quibus actum est cap. VIII et IX. Illi enim cap. VIII et IX continebantur in septimo sigillo, ut patet cap. VIII, vers. 1; hi vero continentur in ipso libro septem sigillis signato. Ergo illi præcedent tempore, hi sequentur ; illi plagas immittent ante Antichristum, hi tempore Antichristi. Quocirca et plagæ pleræque utrobique diversæ sunt, ex parte tamen vel eædem, vel similes sunt, ut tuba et plaga *prima* grandinis, cap. VIII, vers. 7, ex parte eadem est cum plaga septima hic vers. 21 : inter alia enim quæ plaga hæc affert, affert et grandinem, sed immanem instar talenti. Sic tuba et plaga *secunda* cap. VIII, vers. 8, similis est plagæ secundæ hic vers. 3, in eo quod mare versum sit in sanguinem, sed dissimilis in eo quod, cap. VIII, magnus mons missus sit in mare, hic vero nil tale dicatur. Rursum, cap. VIII, tertia tantum pars maris versa est in sanguinem, et tertia pars piscium interiit : hic vero totum mare versum est in sanguinem, omnesque pisces mortui sunt. *Tertia* tuba et plaga cap. VIII, vers. 10, facta est in fluminibus, uti et tertia hic vers. 4; sed cap. VIII, aquæ versæ sunt in absinthium; hic vero in sanguinem. *Quarta* tuba et plaga cap. VIII, vers. 12, fuit in sole, uti et quarta hic vers. 8; sed cap. VIII sol percussus est tenebris et obscuritate, hic vero ardore et æstu. *Quinta* tuba et plaga cap. IX, vers. 2, est locustarum cruciantium et tenebras inducentium; quinta pariter plaga hic vers. 10, facit regnum Antichristi tenebrosum et miserum, ita ut homines præ doloribus blasphement Deum et manducent linguas. *Sexta* tuba et plaga cap. IX, vers. 15, solvit quatuor angelos ligatos in Euphrate, qui soluti in aciem producunt ducentos milliones equitum; sexta pariter plaga hic vers. 12, siccatur Euphrates, ut paretur via regibus ab ortu solis. *Septima* tuba cap XI, vers. 15, inducit mundi finem et consummationem, canitque : « Factum est regnum hujus mundi, Domini nostri et Christi ejus. » *Septima* plaga hic vers. 17, ait : « Factum est, »

ac mox inducit horrenda fulgura, tonitrua, terræ motus et grandinem. Ex dictis liquet septem illos angelos cum tubis hisce esse similes, diversos tamen et hisce prævios, ac quasi prodromos : unde et minores plagas inducunt, quas hi, utpote posteriores, adaugent et consummant. Excipe septimam cap. XI, vers. 15, quæ omnium finem inducit, uti ibidem ostendi.

2. Et abiit primus angelus, et effudit phialam suam. — Nota : Quod angeli hic dicuntur effudisse phialas in mare, flumina, solem, etc., non ad litteram ut sonat, quasi in fine mundi reipsa phialas suas effusuri sint, sed symbolice accipiendum est. Tantum enim hac phrasi et symbolo significatur angelos operaturos et effusuros esse in mari, fluminibus, sole, etc., iram et vindictam divinam, in phiala quasi contentam et repræsentatam : verbi gratia, efficient ut aquæ maris et fluminum vertantur in sanguinem, ut sol solito ardentius urat impios, etc.

Et factum est vulnus (græce ἕλκος, id est *ulcus*. Ita Vatablus et alii ; dicitur tamen *vulnus*, quia ulcus, dum aperitur, fit vulnus) sævum (id est, dirum et horridum; rursum « sævum, » id est sæviens, dolore affligens et crucians Antichristianos) et pessimum, — id est, maxime putidum, pudendum et fœtidum. Alludit ad sextam plagam Ægypti, *Exod.* IX, 10, de qua dicitur : « Factaque sunt ulcera vesicarum turgentium ; » et ad ulcera quibus Deus percussit Philistæos ob captam et circumdatam arcam Testamenti : de quibus dicitur, I *Reg.* V, 6 : « Aggravata est manus Domini super Azotios, et percussit in secretiori parte natium Azotum. » Et mox, vers. 9 : « Computrescebant prominentes extales eorum. » De quibus dicitur et *Psalm.* LXXVII, vers. 66 : « Percussit inimicos suos in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis. » Simili ergo plaga pudenda, æque ac dolorosa percutiet Deus in fine mundi eos qui habent characterem bestiæ, id est Antichristi, de quo dixi cap. XIII, vers. 16 : nimirum ut puniat tum alia eorum scelera, tum pudendas libidines, quibus Antichristus et Antichristiani frena laxabunt. Sic etiamnum hodie Deus punit obscenos et libidinosos obscenis et molestis ulceribus ac lue venerea, sive morbo Gallico, maxime in membris verecundis, quibus peccaverunt. Deus enim « ipsa peccata sic ordinat, ut quæ fuerunt delectamenta homini peccanti, sint instrumenta Domino punienti, » ait S. Augustinus in *Psalm.* VII.

Hæc enim ulcera, cæteræque plagæ plane ut sonant ad litteram videntur accipienda : licet nonnulli hæc mystice exponant, ut facit Alcazar, cujus de singulis hisce septem plagis interpretationem recensui cap. præced., vers. 5. Aliorum recensebo in fine capitis (1).

(1) Ex his septem plagis priores quatuor *terram* infestant, ait Allioli ; tres posteriores (vers. 10-21) propius ad *Romanum imperium* Romamque accedunt funditus evertendam. Cæterum non opus esse videtur *terram*, *mare*

3. Et secundus angelus effudit phialam in mare, et factus est sanguis tanquam mortui, — quasi dicat : Angelus secundus operatus est in mari, vertitque aquam totius maris in sanguinem. Sed quid significat τὸ *tanquam mortui? Primo*, aliqui id exponunt de sanguine atro, vel congelato, qui ex corpore mortui profluit. Verum hoc recte refellit Alcazar. Fieri enim potest, ut sanguis ex mortuo fluens sit rubeus et nitidus, uti in hœdi sanguine apparet. Nec vero aut diversi coloris est, aut minus congelatur sanguis ex scissa vivi hominis vena exiliens, quam cruor ex cadavere manans.

Secundo, alii putant alludi ad mare Mortuum, in quod Sodoma ob scelera sua conversa est : ejus enim maris aquæ sunt bituminosæ, indeque atræ : de iis enim ait Tacitus, lib. V : « Ater natura sua liquor. » Pari modo angelus hic in fine mundi aquas maris faciet atras, et quasi mortuas; unde sequitur : « Et omnis anima vivens mortua est. »

Tertio, Alcazar τὸ *mortui* refert ad victimas, quarum, cum immolabantur, sanguis excipiebatur in vase, quod aqua semiplenum erat, ut sanguis aquæ mixtus esset fluidior, ac effusus in fossam, quæ erat juxta crepidinem altaris, facilius defluereet, nec juxta altare hæreret, illudque inficeret. Mystice autem significabat quod de Christo in cruce, qui futurus erat victima totius mundi, effluerat sanguis et aqua. Sensus ergo est, quasi dicat : Aqua maris versa est in sanguinem, non secus atque in lebete, in quem anima lis immolati sanguis immittebatur, aqua ipsa sanguineo tingebatur colore. Porro censet Alcazar hoc sanguine significari sanguinem Martyrum, qui mare gentilitatis rubricavit, et in sanguinem convertit, id est, sibi Christoque subjecit, et sanctificavit. Unde S. Isidorus in Quæst. *in Exodum*, cap. x : « Aquæ, inquit, in sanguinem versæ significant populos conversos ad sanguinis Christi fidem ; » inde *pisces*, id est fideles, *mortui*, id est morti sunt addicti ab Imperatoribus eos persequentibus.

Quarto et optime, alii hæc referunt ad sanguinis copiam. Cum enim homo, vel animal aliud occiditur, plurimum effluit sanguinis, quasi dicat : Aqua maris versa est in sanguinem, perinde ac si factæ essent in eo hominum cædes, multique essent occisi et mortui, ideoque pisces omnes, qui in mari non sanguine, sed aqua vivunt, pariter emortui sunt. Genitivus enim singularis νεκροῦ, id est *mortui*, ponitur pro plurali νεκρῶν, id est *mortuorum*, quasi dicat : Facta est aqua maris quasi sanguis occisorum et mortuorum (1). Sic dicitur, IV *Regum* III, 22 : « Viderunt Moabitæ aquas rubras quasi sanguinem, dixeruntque : Sanguis gladii est; pugnaverunt reges contra se, et cæsi sunt mutuo. » Causam subdit vers. 5, dicens : « Justus es, Domine, » qui punis eos in eo quo peccaverunt, et quod aliis injuste irrogarunt, juste rependis et remetiris eis : « Quia sanguinem Sanctorum et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere : digni enim sunt. » Sic Ægyptiis mutasti aquam in sanguinem, eo quod ipsi sanguine infantium Hebræorum, quos aquis mergebant, eas contaminassent, *Exod.* VII, 19.

4. Et tertius angelus effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis. — Sicut secundus angelus mare vertit in sanguinem, ita hic tertius flumina et fontes pariter in sanguinem vertit. Itaque sicut in Ægypto sub Pharaone, a Mose omnis aqua versa est in sanguinem, et omnes pisces mortui sunt: ita sub finem mundi per totum orbem, universum mare et omnia flumina vertentur in sanguinem, et omnes pisces morientur. Quod enim olim in Ægypto accidit, typus et præludium fuit ejus quod futurum est in fine mundi. Sicut tamen in Ægypto conversio illa non duravit nisi octo diebus, ne homines perirent siti, ita pariter videtur istam conversionem non valde diu duraturam, ne omnes pereant, sed post aliquod tempus mare et flumina suæ naturæ, colori et sapori restituenda fore, sicut factum est in Ægypto. Probabile quoque est fidelibus hanc plagam aquarum non nocituram, sicut non nocuit Hebræis in Ægypto; hæc enim plaga immittetur in impios, ad vindicandum sanguinem Sanctorum, quem impii tunc effundent. Quod ad pisces attinet, non est necesse eos reviviscere, quia mundus brevi finietur; et forte non deerunt pisces in stagnis, lacubus et vivariis : nam de iis aquis non dicitur quod in sanguinem convertentur. Ita P. Lessius, lib. XIII *De Perfectionibus divinis*, cap. XVIII.

5. Et audivi angelum aquarum. — Nota : Ex hoc loco patet angelos certos a Deo præfectos esse præsidere certis creaturis, ac singula elemen suum habere angelum præsidem. Si enim aqu habent suum angelum, cur non pari jure habea suum et terra et aer? Deus enim hæc inferiora per angelos distribuit, ut ipsi sigillatim eorum curam gerant. Ita docet Origenes, hom. 14 *in Num.*; S. Augustinus, lib. LXXXIII *Quæst.*, Quæst. LXXIX, ubi ait : « Unaquæque res visibilis in hoc mundo habet angelicam potestatem sibi præpositam ; » S. Thomas I p., *Quæst.* CX, art. 1; Gabriel Vasquez, I part, tom. II, disp. 245, num. 6, ubi præter Origenem et S. Augustinum, citat Andream et Arctam, quin et Platonem. Quod enim Alcazar per angelum aquarum Mosen, per angelum altaris Eliam accipit, mysticum est et symbolicum, non litterale nec genuinum.

Porro angelus hic aquarum præses laudat Dei justitiam, eo quod impios aquis abutentes puniverit, mutando eas in sanguinem. Ait ergo : « Justus es, Domine, qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti; quia sanguinem Sanctorum et Prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere (1). » Syrus vertit, *justus est ille qui est, et ille qui erat, et pius* (vel *indulgens,*) *quia hæc judicasti*, etc. Gaudent enim angeli, cum creaturæ, quibus præsunt, Deum Deique justitiam commendant et laudant. Nota : In his novissimis mundi plagis elucet non solum justitia, sed et misericordia Dei; nam paulatim, et cum moderamine adhibentur, ut peccatores per eas invitentur ad pœnitentiam et emendationem. Hinc non semper durant, sed alii aliis succedunt, ut advertant esse manum Dei castigantis, non causas naturales, aut fatum aliquod stellarum.

7. Et audivi alterum angelum. — Lege cum Romanis et Græcis : « Et audivi alterum ab altari, » scilicet egredientem e loco Martyrum petentium vindictam, et « dicentem : Etiam, Domine, etc., era et justa judicia tua ; » *alterum*, intellige anum.

8. Et quartus angelus effudit phialam suam in lem, — quia scilicet effecit ut sol intensius et acrius impios ureret. Unde sequitur : « Et datum est illi (soli) æstu affligere homines et igni. » Ubi τὸ *et* διεγματικόν, sive explicativum est ; « æstu et igni, » id est, æstu igneo, æstu intenso et ardente instar ignis. Sic ait Poeta : « Aurum frenosque, » id est, frenos aureos « momordit. » Significat enim homines arsuros tanto æstu, ut hic æstus eis videatur esse ignis, utque sibi videantur in igne versari et torreri. Nam græce est καυματίσαι ἀνθρώπους ἐν πυρί, id est, *datum est illi æstuare facere*, sive adurere *homines in igne*.

Sic fingunt Poetæ quod Phaeton, cum solis currum regere nesciret, terras et cœlum ambusserit. Unde et Phaeton dicitur ἀπὸ τοῦ φάους, id est, a *luce*, et αἴθω, id est *uro*, ait Servius in illud *Æneid.* V :

Auroram Phaethontis equi jam luce vehebant.

Et Cicero, lib. III *Officiorum*, fabulam ita narrat : « Phaethonti filio sol facturum sese dixit, quidquid optasset; optavit ut in currum patris tolleretur : sublatus est; atque is antequam constitit, ictu fulminis deflagravit. Quanto melius fuerat in hoc promissum patris non esse servatum? »

Topologice S. Gregorius, XXXIV *Moral.*, cap. XII : « Phialam, ait, in solem effundere, est persecutionis supplicia viris sapientiæ splendore fulgentibus irrogare. Et datum est illi ut affligeret homines æstu et igni, quia dum sapientes viri cruciatibus victi, mali agendi errore, tanguntur, illorum exemplo persuasi infirmi quique, temporalibus desideriis inardescunt. Ruinæ namque fortium augmenta praestant perditionibus infirmorum (2). »

10. Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ, — id est, super regnum et subditos Antichristi : unde factum est regnum ejus tenebrosum, tum proprie, tum symbolice « tenebrosum, » id est infelix, peste, fame, morbis, aliisque ærumnis et infortuniis miserum et calamitosum, adeo ut Antichristiani manducent, id est mordeant, linguas suas, quasi rabiosi eas vellent manducare et vorare præ doloribus et tormentis. Est hyperbole et catachresis; tenebræ enim symbolum sunt adversitatis et ærumnarum, uti lux prosperitatis et lætitiæ; et manducare sumitur pro mordere (3).

12. Et sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten, et siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis. — Nam, ut dixi *Daniel.* cap. VII et XI, et dicam hic cap. XVII, ex decem illis regibus qui Antichristi tempore orbis imperium divident, tres occidentur ab Antichristo, ac mox septem reliqui territi ei se subdent ; et quia aliqui ex his erunt in Oriente, hinc siccabitur ab angelo Euphrates, ut facile possint ad Antichristum transire, utque cum illo contra Christum et Ecclesiam pugnantes, a Deo proterantur, ut dicitur vers. 14, ideoque hæc siccatio Euphratis, quæ fiet a bono Angelo, non fiet, nec cedet in bonum et victoriam Antichristi et Antichristianorum, quales erunt hi reges, sed Christi et Christianorum. Alludit ad Darium et Cyrum reges Persarum et Medorum, qui ab Oriente, id est ex Perside et Media, venerunt ad excidium Babylonis, ac Euphrate in alios multosque alveos deducto, sicco pede milites in urbem immiserunt, itaque eam ex improviso ceperunt, uti dixi *Danielis* V, 30. Hæc enim Euphratis siccatio rursum iterabitur in fine mundi, idque non naturaliter opera hominum, uti factum est tempore Cyri, sed miraculose opera angeli hujus sexti (4).

ac *fluvios* subtilius de rebus diversis interpretari, sed omnia conjunctim sunt sumenda cum terra. Sic enim series orationis postulat, ubi Angeli jussi effundere phialas suas *in terram*, dicuntur eas effudisse in tria hæc; unde colligere est, esse tres partes unius ejusdemque rei, neque ab ea distinguendas. Insuper, quum septenarius numerus pro perfecto habeatur, *septem Angeli* eorumque *septem phialæ*, ac *septem* eorum *effusiones*, significare videntur, imagine remota, maximas calamitates, sed quæ gradatim immissæ fuerint Romanis.

(1) Ita et Rosenmullerus.

(1) « Et sanguinem, » etc. *Et* hic valet *propterea*. Bibere dicuntur sanguinem, qui mœrore implentur ob interfectos parentes, liberos, cognatos, populares.

(2) Vers. 9 potest intelligi de exprobrationibus Ethnicorum, qui religionem Christianam horum imperii malorum causam esse dictitabant. SS. Patres enim prodiderunt, quam pestis, aut fames, aut alia plaga ingrueret, continuo exclamasse Ethnicos : « Christiani ad leones, » quasi calamitatum auctores fuissent. Vid. S. Cyprianum *ad Demetrianum*; S. Augustinum, libris V primis *de Civitate Dei*, etc.

(3) *Sedes bestiæ* hic designat Imperatores, seu potius Imperium Romanum, obscuratum scil., id est enervatum, viribus in dies deficientibus. Vers. 11 idem fere ait quod vers. 9.

(4) Videtur Joannes describere non ipsius urbis Romæ verum excidium, sed idololatriæ destructionem sub imagine urbis expugnatæ. Ornatus petitur ex Babylonis per Cyrum facta expugnatione. Quapropter in Romæ vicinia fingitur Euphrates, quo hæc ipsa urbs inaccessa videretur, derepente exsiccatus tanquam vi magica ve-

Censet Viegas hic, *sect.* III (licet *sect.* II, contrarium dixerit), et Genebrardus in *Psal.* LXVII, 37, hos reges venturos non pro, sed contra Antichristum, atque pro Christo et Ecclesia pugnaturos : tum quia emittuntur ab Angelo bono, qui eis siccat Euphratem; tum quia Antichristus contra eos ingentem parabit exercitum. Subdit enim quod draco et bestia, id est, diabolus et Antichristus, tres spiritus immundos mittent, qui alios omnes reges sibi fœderatos contra eos in suum auxilium evocent; sed ut omnes cædentur, non tam a regibus ex Oriente venientibus, quam a Christo vers. 16.

Hæc sententia in speciem videtur probabilis. Probabilius tamen videtur contrarium, scilicet eos pro Antichristo contra Ecclesiam venturos. Ita Ribera et alii, imo ipse Viegas, *sect.* II. Nam hæc spectant ad ultimum Antichristi annum, quo ipse jam subjectos habebit omnes orbis reges, eritque monarcha; unde acerrimam instituet ubique persecutionem in Christianos, ac contra eos hunc exercitum convocabit, ut per eum fideles ubique perscrutetur, oppugnet et exterminet. Erit enim hoc ultimum bellum, ultima persecutio Antichristi, in qua ipse non a regibus, sed a Deo et Christo (contra quos pugnabit) profligabitur in loco qui vocabitur Armagedon, ut dicitur vers. 14 et 16, et cap. XIX, 15, et XX, 9. Erit ergo hæc ex ultimis plagis tam mundi, quam Antichristi.

Objicies : Quorsum tantus militum numerus ad profligandos Christianos, cum hi sub Antichristo futuri sint perpauci? Respondeo paucos fore, si cum Antichristianis comparentur; revera tamen fore multos, præsertim qui in montes, sylvas aliasque latebras sese abdent. Si enim numerus Hebræorum egredientium ex Ægypto ascendit ad tres milliones, uti ostendi *Exodi* cap. XII, vers. 37, quot milliones fore putamus Christianorum in toto mundo? Quare sicut Pharao ad subjugandum Hebræos coegit omnes regni sui copias, ita Antichristus ad subigendos sibi Christianos totius orbis, omnes suas vires et copias colliget; et, sicut Pharao cum omnibus suis periit obrutus mari Rubro, ita Antichristi exercitus peribit obrutus igne cœlesti. Hoc ergo consilio et fine faciet Deus colligi omnes hos ejus exercitus, ut universos in unum collectos uno ictu, unoque quasi fulmine afflet et perdat; sicut ideirco fecit Pharaonem cogere universos bellatores Ægypti, ut omnes simul conficeret, mergeretque in mari.

Mystice, Laurentius Justinianus, et ex eo Alcazar (licet ipse id putet esse litterale) : Siccatio, inquit, Euphratis symbolum est terrenæ felicitatis, mundanos homines in ipso decursu deficientis et deserentis. Euphrates enim significat torrentem rapidissimum superbiæ, deliciarum, atque opum, et forte etiam humanæ sapientiæ et eloquentiæ, quibus Romani circumfluebant, quibusque repellebant Christi Evangelium. Sed hæc in Romanis desiccavit Deus per Darium et Cyrum, id est, per S. Petrum et Paulum : quo factum est ut essent in Babylonis, id est Romæ, familias illustres irruperent, easque occuparent. Unde et Adamus Sasbout, *Prologo* in Isaiam, refert S. Hieronymum docere, quod in Medis et Persis Apostoli et eorum successores denotentur, qui Babylonem, id est confusum mundum, everterunt. Sicut enim Cyrus et Darius non vi, nec armis, sed occulte alio derivando Euphratem (quod Babylonii impossibile putantes non præcaverant), Babylonem occuparunt : ita Christiana religio non vi, sed occulte serpendo, senatorias domos Romæ occupavit, antequam Romani persentiscerent; ita ut subito unus uxorem propriam Christianam deprehenderet, alius filiam, alius fratres, alius cognatos et affines, jamque viderent Christianismum totam Romam pervasisse. Hic sensus mysticus congruit Cyro et Dario expugnantibus Babylonem, non autem hisce regibus pugnantibus contra Christum et Ecclesiam.

13. ET VIDI DE ORE DRACONIS, ET DE ORE BESTIÆ, ET DE ORE PSEUDOPROPHETÆ (de quibus dictum est cap. XIII) SPIRITUS TRES IMMUNDOS IN MODUM RANARUM, — supple prodire, vel *exire*, uti legunt aliqui codices manuscripti. Quæres, quinam sunt hi? *Primo*, Prosper in *Dimidio temporis*, cap. XI, ceus fore tres Antichristi præcones, de iisque subdit « Quod in Daniele dictum est, Examina ex eo surgent, hic aperte dictum est, exire velut præcones ejus tres spiritus immundos, tanquam in tres partes orbis, Asiæ, Europæ et Africæ, qui persuadeant Antichristum esse Christum. »

Verum dico tres hosce spiritus esse immundos, esseque dæmones; hoc enim diserte asserit S. Joannes. Censet Viegas hosce tres dæmones ab Antichristo, in visibili hominum, quasi legatorum, specie, mittendos ut gentes ad se congregent.

Verum hoc incertum est, præsertim cum hic a Joanne non hominibus, sed ranis comparentur. Illud certum est dæmones hosce exire de ore draconis, bestiæ et pseudoprophetæ, id est, jussu et imperio dæmonis, Antichristi et præcursoris ejus mitti, ut solliciten congregentque gentes et milites ad Antichristum. Exeunt ergo, ut septem reges reliquos et superstites, in bellum contra Christianos cum Antichristo inferendum, tum suasione, tum signis et prodigiis, sive per se, sive per magos suos inducant et concitent, ut sequitur. Quocirca subdit Joannes : « Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa. » Ubi τὰ *enim* dat causam præcedentium, *q. d.* Ne quis putans omnes spiritus esse puros et bonos, esseque angelos sanctos, miretur id quod dixi esse « spiritus immundos; » sunt enim revera tales inter spiritus, suntque spiritus dæmoniorum (non enim omnes spiritus sunt angeli boni), iique faciunt signa et prodigia.

neui ab angelo in illum injecti, ut adeo nihil superesset, quod hostibus in urbem irrupturis obstaret. Reges hi Orientales universe hic ponuntur pro Barbaris omnibus, qui Romanum imperium vastarunt.

Porro hi spiritus comparantur ranis, ob immunditiem, fœditatem, loquacitatem et contumaciam, qua magno, sed inani et imbelli strepitu, omnes ad arma contra Christum et Christianos concitabunt. Rana enim clamorem edit raucum, molestum et importunum, sed invalidum, inefficacem et imbellem : quocirca rana a Græcis vocatur βάτραχος, ab aspero clamore; ranæ enim competit illud Laconicum : « Vox est, præterea nihil. »

Unde eos quasi deridens Joannes, stultumque eorum Christo obstrependi et obsistendi consilium ostendens, asserit nullum alium fore tantæ congregationis et conjurationis finem, quam ut congregentur reges omnes ad prælium in die magno omnipotentis Dei, ibique omnes pariter absorbeantur et perimantur, sicque in eis impleatur illud *Psalm.* II, 2 : « Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum, et adversum Christum ejus : qui habitat in cœlis irridebit eos, et Dominus subsannabit eos. » Et illud *Isaiæ* VIII, 9 : « Congregamini, populi, et vincimini. » Erit ergo hæc quasi gigantomachia. Sicut enim Titanes superbi gigantes, moventes bellum contra Jovem, ab eo fulmine adacti sunt in tartara : ita et hisce regibus contra se bellantibus faciet Deus. Quocirca omnis hæc eorum conspiratio nihil aliud proficiet, quam ut omnipotens Deus eos simul collectos corripiat, et suæ fortitudinis documentum clarissimum in eorum excidio edat, idque præstet eadem via atque consilio, qua ipsi suum Christum et Christianos oppugnare et exterminare tentabant. Colliget enim eos cum Antichristo in unum locum, cujus nomen erit Armagedon, ut ibi simul collectos uno quasi ictu et telo conficiat et occidat. Unde cap. XVII, vers. 14, dicitur : « Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos. » Hinc dies tantæ potentiæ et victoriæ vocatur hic dies magnus omnipotentis Dei, quo scilicet Deus edet stragem tantam, ut ad cœnam magnam vocet omnes aves cœli, ut dicitur cap. XIX, vers. 17.

Mystice, Alcazar (quod tamen ipse affert quasi litterale) : Per tres, inquit, hasce ranas significantur tres fidelium hostes : dæmon, mundus, caro; aut potius eorum locutio et suggestio, de quibus fuse et docte agit noster Bernardinus Rossignolius, lib. III *De Discip. perfectionis*, cap. XV. Hæc enim triplex eorum locutio et suggestio, scilicet ad honores, opes et delicias consectandas, prodit ex ore draconis, et bestiæ marinæ, ac bestiæ terrestris, de quibus cap. XIII, id est, ex ore diaboli, mundi et carnis; suntque eorum quasi halitus, sive spiraculum, imo sternutamentum, sicut ait ille felem esse leonis aut tigridis quasi sternutamentum. Huic enim symbolo convenit ranæ fœditas, obscenitas et figura. Nam in ipso cœno in quo et nascitur et volutatur semper, mirifice luxuria ac turpis libido repræsentatur. In maculis quibus velut ocellis quibusdam undique distinguitur, oculorum concupiscentia indicatur. In pertinaci importuni clamoris elatione, superbia adumbratur. Qua de re extat apologus apud Æsopum, de rana cum bovis ingenti mole sese per tumorem comparante. Tres ergo ranæ sunt triplices molestæ et obstreperæ suggestiones diaboli, mundi et carnis, sive superbiæ, avaritiæ et libidinis. Hinc et triplices sunt ranæ, scilicet *primo*, ranæ communes et palustres; *secundo*, rubetæ, quæ sunt terrestres et virulentæ; ac *tertio*, calamitæ, quæ degunt inter arundines et fruticeta, teste Plinio, lib. VIII, cap. XXXI, et lib. XXXII, cap. X. *Primas* carni, *secundas* diabolo, *tertias* mundo, non male adaptaveris. Hucusque Alcazar, sed mystice. Nam ad litteram ait Joannes hasce ranas esse tres spiritus immundos, esseque tres dæmones.

Symbolice, rana est inverecunda, obstrepera, curiosa, obscena, stolida, ideoque loquax; unde proverbium : « Rana gyrina sapientior. » De quo Plato in *Theæteto* : « Nos, inquit, illum tanquam Deum ob sapientiam admirabamur; ille nihilo magis antecellebat prudentia quam rana gyrina. » Dicitur gyrina, a figura corporis, quia in gyrum orbiculatur, ut quoquoversum se facile flectere et vertere possit. Hinc rana significat hæresin et hæreticos stolidos, loquaces, curiosos et obstreperos. Quocirca Fredericus Staphylus, lib. *De Lutheranorum concordia*, et Gabriel Prateolus in *Catalogo hæretic.*, apposite hasce tres ranas adaptant tribus sectis quæ a Luthero promanarunt. *Prima* est Anabaptistarum, quorum pater est Rothmannus. *Secunda* est Sacramentariorum, quorum auctor est Carolstadius, ex quo Zuinglius et Calvinus prognati sunt. *Tertia* est Protestantium, quorum dux est Melanchthon.

Rursum, Alcazar per tres hasce ranas accipit judaismum, gentilismum et hæresin. Vide quæ de ranis dixi *Exodi* VIII, 3 et seq. (1).

15. ECCE VENIO SICUT FUR, — tum ad judicium universale, tum ad prælium et cladem hanc Antichristi et Antichristianorum, quæ judicio erit prævia, et « sicut fur, » id est clanculum, inexspectato et ex improviso. Unde Varro, lib. XIV, nomen *fur* derivat a furvo, id est atro, quod per tenebras atrasque noctes furetur; alii a fraude; alii a ferendo, id est, auferendo res alienas; alii a Græco φώρ, id est *fur*. Ita Gellius, lib. I, cap. XVIII. Hac furis comparatione adventum inexspectatum, arcanum et subitum Christi ad judicium designat sæpe Scriptura, *Matth.* XXIV, 43; I *Thessal.* V, 2; II *Petri* III, 10; *Apocal.* III, 3, ut

(1) *Draconem* esse diabolum, et *bestiam* esse idolatriam, supra dictum est. Idem esse videtur *Pseudopropheta* hic. *Spiritus tres* sunt, tum præstigia, oracula et sortes a magicis edita, tum mandes omnes artesque malæ quibus sophistæ atque Ethnici pontifices ad paganismum suum trahendum utebantur. Quod hi Spiritus dicuntur similes fuisse ranis, id ad ranas Ægyptiacas, *Exod.* VIII, 7, respicere videtur.

jugi et continua ejus exspectatione et metu homines teneat suspensos; itaque ipsi singulis diebus, imo horis et momentis, studiose totoque mentis conatu ad eum se comparent. Nam, ut ait S. Hilarius, can. 27 *in Matth.*, in fine : « Paratos nos esse convenit, quia diei ignoratio intentam sollicitudinem suspensæ exspectationis exagitat. »

BEATUS QUI VIGILAT, ET CUSTODIT VESTIMENTA SUA, — puta Dei gratiam et virtutis, quibus quasi vestibus ornatur anima, ne appareat ejus turpitudo, id est nuditas, puta ei innata concupiscentia et labes originalis, aliaque vitia et peccata inde prognata (1).

16. ET CONGREGABIT ILLOS IN LOCUM QUI VOCATUR HEBRAICE ARMAGEDON. — Ita Romana et Græca legunt, non *Armageddon*, sed *Armagedon*, penultima brevi. Arabicus quoque legit *Armachadon*. Quæres *primo*, quid hebraice significet, et ubi sit Armagedon. *Primo* S. Hieronymus in *Nominibus Hebr.* : « Armagedon, inquit, interpretatur *consurrectio tecti*, sive *consurrectio in priora* (quia Antichristo verso rursum Ecclesiæ tectum in pristinam gloriam consurget); sed melius *mons* et *latrunculus*, vel *mons globosus*, » quia scilicet eo convenient Antichristiani, qui fures erunt et latrones; volent enim furari Deo suum honorem, et Sanctos vita spoliare. Addit Viegas, *Armagedon* significare *montem pomorum*, sive *fructuum* : מגד *meged* enim significat *pomum*.

Secundo, Ticonius, *hom.* 13, et Ribera putant *Armagedon* esse Mageddo, qui est campus et civitas in tribu Manasse, juxta Jezrahel, ubi a Pharaone Nechao percussus et occisus est Josias, rex Juda, II *Paral.* XXXV, 22. Neque id vero est absimile : favent enim Septuaginta qui *Zachar.* XII, 11, ubi nos legimus : « Sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon, » vertunt, *sicut campus malogranati quod in campo succiditur*, quasi in Mageddo littera *m* sit servilis et heemantica, ac radix ejus sit גדע *gada*, id est *succidit*, quæ etiam est radix et etymon *Armagedon*, ut mox dicam.

Verum, quia ad *Mageddo* hic additur *Ar*, quod non campum, sed montem significat, neque *Mageddo*, sed *Armagedon* vocatur; et quia nusquam alibi Scriptura, nec cosmographi meminerunt loci qui vocetur *Armagedon*, hinc verisimilius fit *Armagedon* novum esse nomen loci, quod illi imponetur ab eventu tempore Antichristi. *Armagedon* enim significat hebraice *dolum congregationis exercitus*, sive *insidias*, vel *dolum excidii*. Derivatur enim a radice ערם *aram*, id est, dolose egit, astutus fuit (unde ערמה *orma* est dolus vel astutia), et גדד *gadad*, unde per crasin fit *gad*, id est, exercitum congregavit, vel a גדע *gada*, id est *succidit*, unde גדעון *gidon* est *succisio*; itaque vocatus est Gedeon, quia succidit altare Baal, indeque succisurus erat Madianitas. Pro Hebræo *gidon*, Græci dicunt *gadon*, quia non possunt exprimere mediam litteram *ain*, quæ est in *gidon*. Dicitur ergo hic locus *Armagedon*, quia in eum Deus callide, et quasi per dolum hos reges cum Antichristo adunabit, ut omnes uno die perdat : vide cap. XIX, vers. 11 et seq. (2).

Aut certe *Armagedon* significat *anathema*, vel *excidium excidii*, quia scilicet Deus ibi Antichristum cum suis pleno excidio ad internecionem usque delebit; חרם *cherem* enim, sive *chorma*, vel ut nos dicimus *horma* (de quo *Num.* XXI, 3) hebr. significat anathema, vel rem excidio addictam et devotam; *gidon* significat succisionem et excidium : littera enim *chet*, quæ prima est in *cherem* et *chorma*, quia gutturalis est, eaque durior pronuntiatur, eo quod sit profundæ aspirationis, hinc apud Græcos et Latinos liquescit et perit, ut pro *chorma* dicamus *horma*. Idem fit in nominibus Oreb, Enoch, Ezechias, etc., in quibus prima littera *chet* perit et evanescit.

Porro familiare est Hebræis nomen imponere ab eventu, maxime bellico. Sic enim locus in quo cæsi sunt Chananæi ab Hebræis, vocatus est *horma*, *Num.* XXI, 3 (quo forte hic alludit S. Joannes). Sic alius locus in quo Philistæi a Judæis cæsi sunt, vocatus est Lapis adjutorii, I *Reg.* VII, 12. Alius vocatus est *Baal pharasim*, II *Reg.* V, 20. Alius ubi Samson maxilla cecidit mille Philistinos, inde nuncupatus est *Ramat lechi*, id est elevatio maxillæ, *Judic.* XV, 17.

Verisimile est *Armagedon* fore juxta Jerusalem et vallem Josaphat, tum quia, ut dixi cap. XI, et rursum dicam cap. XVII, ibi erit regia Antichristi; tum quia in valle Josaphat futurum est judicium, uti patet *Joelis* III, 2; tum quia *Armagedon* Hebræum est nomen : erit ergo in Palæstina et Judæa. Porro hic congregantur gentes et reges in *Armagedon*, sed sensim, viciniores citius, remotiores tardius. Interim fit excidium Babylonis, quod describitur cap. XVII et XVIII, mox cap. XIX, vers. 11. Christus cum suis in aciem prodit, qui eos cædit in *Armagedon*. Ergo non est hic hysterologia, ut vult Ribera, sed recta rei gerendæ series et ordo.

17. ET SEPTIMUS ANGELUS EFFUDIT PHIALAM SUAM IN AEREM, ET EXIVIT VOX MAGNA DE TEMPLO, DICENS : FACTUM EST, *q. d.* Hic finis est septem phialarum et plagarum novissimarum, ideoque pariter mundi finis et dies judicii instat. Porro effudit phialam suam in aerem, quia in aere Deus ostensurus erat suam iram, edendo in eo fulgura, et voces et tonitrua. Viegas voces has accipit articulatas, quasi sint voces spectrorum, puta exercituum discurrentium in aere, et conclamantium cædes et strages; sicut ante obsidionem Hierosolymæ in aer apparuerunt armatæ acies, et vox de templo « Migremus hinc, » teste Josepho, lib. VII *Belli*, cap. XII. Potest *secundo*, esse hendiadys, « voces et tonitrua, » id est, voces tonantes, sive tonitrua vocalia. Si quis *tertio*, alias voces malit hic accipere e cœlo terribiles, non repugnabo (1).

18. ET TERRÆ MOTUS. — Juxta illud *Psalm.* XVII, vers. 8 : « Commota est et contremuit terra : fundamenta montium conturbata sunt, et commota sunt, quoniam iratus est eis (2). »

19. ET FACTA EST CIVITAS MAGNA IN TRES PARTES. — Alcazar per civitatem hanc magnam accipit Babylonem, quæ civitas magna vocatur cap. XVII, vers. 18, id est Romam (3), quæ in tres partes divisa est cum Constantinus factus est Christianus, scilicet in Christianos, Paganos et neutrales. Per vocem vero de throno procedentem accipit notitiam, quam S. Sylvester Pontifex toti Ecclesiæ tradidit de Constantini Imperatoris decreto, quo se Christianum publice professus est, et templa in Jesu Christi honorem erigi imperavit. Ita ipse, more suo mystice et pie in Romanam Ecclesiam.

Dico ergo ad litteram civitatem hanc non fore Babylonem, id est Romam, quia de ea mox aget Joannes sub nomine proprio Babylonis; sed esse Jerusalem : hæc enim vocatur civitas magna cap. XI, vers. 8, et hæc maxima erit tempore Antichristi : erit enim ipsius regia, uti docui cap. XI, vers. 8. Ita Aretas, Viegas, Ribera et alii. Sensus ergo est, *q. d.* Hoc terræ motu Jerusalem findetur in tres partes, tam quoad ædificia, quam quoad mœnia : tantus enim erit, ut etiam insulæ et montes loco moveantur, ut sequitur; quocirca non tantum civitas ita findetur, ut habeat scrobes et hiatus interjectos, sed etiam ita dividetur, ut partes ipsæ inter se sejunctæ sint et divisæ : quod olim alibi accidisse narrat Plinius, lib. II, cap. LXXXIII.

Mystice, multi per civitatem magnam intelligunt impiorum cœtum et multitudinem, quæ in tres, id est, varias partes et schismata abibit, et dividetur, uti in hoc mundo, ita et in inferno. Unde Richardus per tres partes accipit paganismum, judaismum et falsum christianismum. Rursum, alii tres has partes censent esse eas, de quibus dicit S. Joannes, *epist.* I, cap. II, vers. 16 : « Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ. »

ET BABYLON MAGNA VENIT IN MEMORIAM ANTE DEUM. — Quænam sit hæc Babylon, dicam cap. seq.

Nota : Simul hæc ostensa sunt Joanni, licet non simul mandanda sint executioni.

(1) Legendum est hoc comma per parenthesin.

(1) « Factum est, » id est actum est de eo, scil. Romano imperio et paganismo, ut « fuimus Troes, fuit Ilium. »

(2) Terræ motus h. l., ait Allioli, est signum ingentis rerum mutationis, ut apud Prophetas sæpe.

(3) Ita et Allioli. Converso ad Christum Constantino, Roma, magna saltem ex parte, paganismum retinuit, in cujus rei pœnam mox calicem indignationis ipsa ebibet, cap. XVII et XVIII.

20. ET OMNIS INSULA FUGIT, ET MONTES NON SUNT INVENTI. Cum enim elementum terræ post diem judicii, alio perfectiori modo ac figura constituendum sit, nihil mirum est quod antea incipiat commoveri inusitato illo et stupendo modo, ac quasi universali totius terræ motu. Unde præcessit : « Et civitates Gentium ceciderunt. » Quo etiam fiet ut magna pars hominum intereat, et qui superstites manserint, ingenti pavore concutiantur, ait Franciscus Suarez, III part., Quæst. LIX, art. 6, disp. 56, sect. IV.

21. ET GRANDO MAGNA SICUT TALENTUM DESCENDIT. — Græce ὡς τάλαντιαῖα, id est *quasi talentaris*, hoc est magnæ molis et vastæ magnitudinis, ait Erasmus; hoc enim Græci vocant τάλαντιαῖον, id est *talentare*, etiamsi præcise non adæquet magnitudinem et pondus talenti. Alcazar tamen censet præcise grandinem hanc habere molem et pondus talenti. Est enim sæculis omnibus invisa et inaudita. Unde, « blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis, quoniam magna facta est vehementer. » Porro talentum Atticum continebat minas 60, hoc est Romanas libras 62 cum media, quæ conficiunt uncias 750. Hebræum vero antiquum talentum duplum erat ad Atticum, de quo loqui interdum solent Græci et Latini, et de eo quoque videtur hic loqui Joannes, inquit Alcazar. Dicitur talentum a τάλαντον, id est statera, trutina, libra. Hinc metonymice pondus quod ei imponitur librandum et ponderandum, ac proprie pondus illud ingens (quod talentum vocamus) hoc nomine appellatur. Sic Nonius balistas talentarias vocat, quæ scilicet lapides talenti pondo jacularentur.

Porro exempla ingentis et portentosæ grandinis ac lapidum recensui *Exodi* cap. VIII, vers. 18, et *Ezech.* cap. XXXVIII, vers. 22. Hæ ergo sunt septem plagæ novissimæ, quæ totum orbem confundent, et tantum non evertent. Viderunt hæc per umbram Gentiles et Poetæ. Unde Lucanus, initio lib. I *Pharsal.*, Ita canit :

> Sic, cum compage soluta,
> Sæcula tot mundi suprema coegerit hora,
> Antiquum repetens iterum chaos, omnia mixtis
> Sidera sideribus concurrent, ignea pontum
> Astra petent, tellus extendere littora nolet,
> Excutietque fretum; fratri contraria Phœbe
> Ibit, et obliquum bigas agitare per orbem
> Indignata diem poscet sibi, totæque discors
> Machina divulsi turbabit fœdera mundi.

Et Ovidius, I *Metamorph.* :

> Esse quoque in fatis reminiscitur affore tempus,
> Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
> Ardeat, et mundi moles operosa laboret.

Et Seneca in *Hercule Œtæo* :

> Jamjam legibus obrutis,
> Mundo cum veniet dies,
> Australis polus obruet
> Quidquid per Libyam jacet;

Arctous polus obruet
Quidquid subjacet axibus.
Amissum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cœli regia concidet,
Certus atque obitus trahet :
Atque omnes pariter deos
Perdet mors aliqua, et chaos,
Et mors fata novissima
In se constituet sibi.

Mystice, Richardus et alii per grandinem talentarem accipiunt obduratione damnatorum in gehenna : hæc est supplicium gravissimum, æque ac justissimum. Alcazar vero accipit obduratione, qua nonnulli ex Gentilibus plectebantur, cum Constantinus et Roma ad Christum fuerunt conversi. Generalius accipias quamvis obduratione sceleratorum, de qua notanda est sententia S. Augustini, serm. 3 *De* SS. *Innocentibus*, tom. X : « Percutitur hac animadversione peccator, ut moriens obliviscatur sui, qui dum viveret oblitus est Dei. » Idem, serm. 88 *De Tempore* : « Cum, inquit, in peccatis suis cœperint permanere, de multitudine peccatorum nascitur desperatio, ex desperatione obduratio generatur. » Unde contra eam remedium suggerens : « Quoties, ait, nobis aliqua peccata subrepserint, sine ulla mora medicamentum eleemosynæ, vel pœnitentiæ festinemus animarum nostrarum vulneribus providere. »

Denique Aureolus sequens filum suæ chronologiæ, hosce septem angelos, phialas et plagas adaptat eventis et gestis a Carolo Magno usque ad Henricum IV Imperatorem. Itaque *primum* Angelum censet esse Adrianum I Pontificem, qui in II Nicæna Synodo damnavit Iconoclastas ; per *secundum* Angelum, accipit Romanorum quorumdam crudelitatem in Leonem Pontificem, anno Christi 797 ; per *tertium*, eorumdem Romanorum per Carolum Magnum castigationem ; per *quartum*, Crescentii patricii Romani in Gregorium V Pontificem, et in Othonem III Imperatorem rebellionem ; per *quintum*, Crescentii per Othonem Imperatorem castigationem ; per *sextum*, constantiam Gregorii VII Pontificis contra Henricum IV Imperatorem, et principum investituras laicas in beneficiis Ecclesiasticis, anno Christi 1073 ; per *septimum*, Christianorum in Turcas et Saracenos expeditionem, sive crucis iter, quando milites omnes cruce signati sunt, ac duce Godefrido Bullonio receperunt Hierosolymam et terram sanctam, ac Godefridum crearunt primum regem Hierosolymorum anno Christi 1096 ; convenerunt enim quasi grando talentaria sex milliones Christianorum, esto non omnes penetrarint, nec de facto irrexerint in terram sanctam.

Mystice, Primasius, Richardus, Ansbertus et Haymo (licet ipsi hoc quasi sensum litteralem afferant) : *Primus*, inquiunt, Angelus significat Apostolos, qui minati sunt Judæis terrenis iram Dei ; unde factum est in eis « vulnus sævum, » id est, grave peccatum infidelitatis, et gravis excæcatio, quia Christum recipere noluerunt.

Secundus Angelus significat Concionatores, qui mari, id est Gentilibus, iram Dei minati sunt : unde et illi ob infidelitatem reprobati sunt, et damnati ad sanguinem, id est, ad mortem æternam.

Tertius Angelus significat Concionatores, qui Dei iram et « sanguinem » pari modo et sensu denuntiant in hæreticos.

Quartus Angelus « soli, » id est, malis Prælatis, iram Dei intentat. Hi urunt et affligunt populum ; unde populus afflictus et desperans blasphemat Deum.

Quintus Angelus effundit iram Dei « in sedem bestiæ, » id est, in impios Antichristo adhærentes.

Sextus significat Concionatores, qui iram Dei intentabunt dæmonibus in hoc aere agentibus, eo quod Antichristum cum suis adjuverint.

Jerusalem et Babylon significant reprobos ; scissio in tres partes significat tria genera infidelium, scilicet Paganos, Judæos et falsos Christianos, qui aliter et aliter punientur pro cujusque meritis.

Symbolice, significantur hic septem vitia capitalia. *Primus* ergo Angelus effundit phialam in terram, id est in *invidos*, qui ex invidia terreo et luteo sunt colore. Unde in his fit vulnus sævum mœroris et ægritudinis animi. Invidus enim tristitia consumitur, et alienis bonis contabescit.

Secundus Angelus effundit phialam in mare, id est in *acedos*, qui fluctuant ut mare ; nesciunt enim quid agere debeant. Hi enim sunt mare ob amaritudinem et tædium, quo omnes virtutes moriuntur.

Tertius effundit phialam in flumina, id est in *gulosos*, qui quasi flumina omnia devorant et absorbent ; sed vertuntur in sanguinem, quia instar divitis Epulonis in inferno petent guttam aquæ, nec obtinebunt, sed bibent sanguinem suum.

Quartus, qui solem accendit, est *ira*, quæ mentem accendit, et iratum stimulat ad maledicendum et blasphemandum.

Quintus, qui tangit sedem bestiæ, est *superbia* : hæc enim est sedes dæmonis et Antichristi.

Sextus, qui tangit Euphraten, est *libido*, quæ instar Euphratis delectat, hominesque plurimos secum rapit et devolvit : sed siccatur Euphrates, quia voluptas hæc vertitur in tormenta præsentia et æterna.

Septimus, qui tangit aerem, est *avaritia*, quæ instar chamæleontis aere pascitur : nec enim bonis suis uti aut frui audet.

CAPUT DECIMUM SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Videt Joannes purpuram meretricem, cui nomen Babylon, insidentem bestiæ habenti capita septem et cornua decem ; atque vers. 7, singulorum explicationem audit et discit ab Angelo.

1. Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, et locutus est mecum, dicens : Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas. 2. Cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati sunt qui inhabitant terram, de vino prostitutionis ejus. 3. Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, et cornua decem. 4. Et mulier erat circumdata purpura, et coccino, et inaurata auro, et lapide pretioso, et margaritis ; habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, et immunditia fornicationis ejus. 5. Et in fronte ejus nomen scriptum : Mysterium : Babylon magna, mater fornicationum, et abominationum terræ. 6. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, et de sanguine Martyrum Jesu. Et miratus sum, cum vidissem illam, admiratione magna. 7. Et dixit mihi Angelus : Quare miraris ? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, et bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem, et cornua decem. 8. Bestia, quam vidisti, fuit, et non est, et ascensura est de abysso, et in interitum ibit : et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione mundi) videntes bestiam, quæ erat, et non est. 9. Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem capita, septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges septem sunt. 10. Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit, et cum venerit, oportet illum breve tempus manere. 11. Et bestia, quæ erat, et non est, et ipsa octava est : et de septem est, et in interitum vadit. 12. Et decem cornua quæ vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges una hora accipient post bestiam. 13. Hi unum consilium habent, et virtutem et potestatem suam bestiæ tradent. 14. Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos : quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi et fideles. 15. Et dixit mihi : Aquæ, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes, et linguæ. 16. Et decem cornua, quæ vidisti in bestia, hi odient fornicariam, et desolatam facient illam, et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt. 17. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi ; ut dent regnum suum bestiæ, donec consummentur verba Dei. 18. Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

1. Et venit unus de septem angelis, qui habebant septem phialas. — Hinc patet hoc excidium Babylonis pertinere ad septem angelos, phialas et plagas novissimas, de quibus cap. præced. Ergo non est hic hysterologia, ut contendit Ribera, sed recta rerum et temporis series et ordo ; qua de re plura vers. 16.

Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, — puta Babylonis, uti explicat vers. 5. Quæres, quænam intelligatur hic Babylon ? *Primo*, multi intelligunt cœtum omnium impiorum, sive mundum, mundique gloriam, opes, delicias, pompas, quatenus iis fundata est civitas, sive cœtus impiorum super septem montes, id est, super multitudinem omnium regum superborum, in qua caput est diabolus, ac proinde hæc est civitas diaboli, quæ adversatur civitati Dei, sicut Babylon adversata est Sion, sive Jerusalem, eamque ædificat amor sui usque ad contemptum Dei ; qua de re scripsit S. Augustinus libros *De Civitate Dei*. Ita Ambrosius, Ticonius, Beda, Primasius, S. Thomas, Haymo, Rupertus, Gagneius,